

15
EL - HIDŽR / HIDŽR
OBJAVLJENA U MEKI , IMA 99 AJETA**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الرَّسُلَ لَكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَقُرْآنٍ مُبِينٍ ﴿١﴾ رَبِّمَا يُؤَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا
لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ ﴿٢﴾ ذَرَّهُمْ يَأْكُلُوا وَيَمْتَعُوا وَيُلْهِمُهُمُ الْأَمْثَلُ
فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٣﴾

U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
"Elif-Lam-Ra. Ovo su ajeti Knjige, Kur'ana jasnog!" /1/ "Zažalit će nevjernici često što nisu postali muslimani."/2/ "Pusti ih neka jedu i naslađuju se, i neka ih zavara nada - znat će oni!" /3/

O pojedinačnim harfovima na početku nekih sura već je bilo govora.

Riječi Uzvišenog: **"Zažalit će nevjernici često."** Ajet je izvješće o nevjernicima, koji će se odista kajati zbog nevjerovanja u kojem su bili, i poželjeti da su na dunjaluku muslimani bili. Es-Suddi u svom tefsiru, svojim poznatim senedom prenosi od Ibn-Abbasa i Ibn-Mes'uda i drugih ashaba da će nevjernici plemena Kurejš, kada vatri budu izloženi, zažaliti što muslimani nisu bili. Kaže se da se pod tim misli da će svaki nevjernik na samrti zažaliti što vjernik nije bio. Ima i tvrdnji da je ovo obavijest o Danu sudnjem, poput riječi Uzvišenog:

"A da ti je vidjeti kako će, kad pred vatrom budu zadržani, reći: 'Da nam je da vraćeni budemo, pa da dokaze Gospodara našega ne poričemo i da vjernici postanemo.'" (6:27)

Prenoseći od Ibn-Abbasa i Enesa bin Malika, Ibn-Džerir kaže da su njih dvojica tumačili dan kada će Allah grješnike muslimane u Džehennemu zajedno sa mušricima zatvoriti pa će im mušrici reći: "Nije vam koristilo to što ste pobožni bili", pa će se Allah izobiljem Svoje milosti za njih zauzeti pa ih izbaviti, a to je ono o čemu Uzvišeni govori:

"Zažalit će nevjernici često što nisu postali muslimani!" Slično ovome kaže i Abdurrezak, prenoseći od Mudžahida, a ovako je preneseno i od Ed-Dahhaka, Katade, Ebu el-Alije i drugih. O tome je bilo govora i u merfu' hadisima od kojih je onaj koji prenosi Et-Taberani od Enesa bin Malika, neka je Allah

zadovoljan sa njim, koji kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., kazao je: (692) 'Odisti će neki ljudi koji su izgovarali da nema drugog boga osim Allaha u Džehennem zbog svojih grijeha ući, a obožavaoci Lata i Uza'a reći će: 'Kako to da vam to što ste govorili: da nema drugog boga osim Allaha - nije pomoglo pa ste sada s nama u vatri?' Allah će se zbog njih rasrditi pa će ih u rijeku života baciti, pa će se tragova vatre kao mjesec od svog pomračenja osloboditi, pa će u Džennet ući, u kojem će ih džehenemlijama zvati.' Neki je čovjek upitao: "O Enese, ti si ove riječi čuo od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.?" Enes odgovori: "Čuo sam Poslanika, s.a.v.s., kako govori: 'Ko na mene namjerno slaže, neka pripremi sebi mjesto u vatri.' Da, ja sam čuo od Allahovog Poslanika da je to rekao."

Nakon toga Et-Taberani je rekao da ovaj hadis sam prenosi El-Džehbez Salih ibn Ishak.

Et-Taberani također prenosi od Ebu-Musaa el-Eš'arija i od Ebu-Seida el-Hudrija gotovo istovjetno predanje, a predanje Ebu-Seida el-Hudrija glasi: (693) "U Džennetu će džehenemlijama biti zvani zbog crnila na licima njihovim pa će reći: 'Gospodaru, ovo ime od nas otkloni', pa će im Allah narediti da se okupaju u rijeci u Džennetu, pa će to ime od njih otklonjeno biti." Hadis potvrđuje Ebu-Usame konstatujući njegovu ispravnost.

Hadis također prenosi i Ibn Ebi-Hatim od Muhammeda bin Alija, a ovaj od svog oca, a ovaj od svog djeda, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji izvještavajući o ehlu-kitabijama i tome ko će od idolopoklonika biti u vatri, a koji će se monoteistima koji u vatri budu obraćati riječima: (694) "Vjerovali ste u Allaha, Njegove kitabe i poslanike, a danas smo i mi i vi zajedno u vatri", pa će se Allah rasrditi tako žestoko kako Ga ništa ranije nije tako rasrdilo, pa će ih u jednu dženetsku rijeku izvesti, a to su riječi Uzvišenog:

"Zažalit će nevjernici često što nisu postali muslimani." I govor Uzvišenog: ***"...pusti ih neka jedu i naslađuju se"***, što je potvrđeno obećanje i jaka prijatna koja im je upućena. Govor Uzvišenog:

"Reci: 'Naslađujte se, završit ćete, sigurno, u vatri'"(14:30), zbog kojeg kaže: ***"Znat će oni"***, tj. za posljedice svoga rada.

وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا وَلَهَا كِتَابٌ مَّعْلُومٌ

﴿٤﴾ مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجْلَهَا وَمَا يَسْتَعْجِرُونَ ﴿٥﴾

"A Mi smo uništili gradove samo u određeno vrijeme." /4/ "Nijedan narod ne može ni ubrzati ni usporiti konac svoj." /5/

* Objavljena poslije sure Jusuf.

** 87. ajet objavljen je u Medini.

Uzvišeni obavještava da ni jedan grad nije uništio, a da argument za njegovo uništenje i kraj nije postojao. Uništenje koje je prijetilo narodu nije odgadao, niti su prije roka uništeni bili. Ovo je stanovnicima Meke upozorenje i poduka da prestanu sa ateizmom, tvrdoglavošću i širkom koje su upražnjavali i zbog čega su propast zaslužili.

وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي
نَزَّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ إِنَّكَ لَجُنُونٌ ① تَوَّانًا نُنَادِي بِالْمَلَكَةِ إِنَّ كُنْتَ
مِنَ الصَّادِقِينَ ② مَا نُنَزِّلُ الْمَلَكَةَ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَا كَانُوا إِذًا
مُنظَرِينَ ③ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ④

"Oni govore: 'Ej, ti kome se Kur'an objavljuje, ti si uistinu lud!'" /6/ "Zašto nam meleke ne dovedeš, ako je istina što govoriš." /7/ "Mi meleke šaljemo samo s istinom, i tada im se ne bi dalo vremena da čekaju." /8/ "Mi, uistinu, Kur'an objavljujemo i zaista ćemo Mi nad njim bdjeti." /9/

Kroz njihov govor Uzvišeni obavještava o njihovom nevjerovanju i tvrdoglavosti:

"Ej, ti kome se Kur'an objavljuje", tj. ti koji to tvrdiš, **"ti si, uistinu, lud"**, tj. u svojim zahtjevima upućenim nama da te slijedimo i da napustimo ono što smo od očeva naših naslijedili. **"Zašto nam"**, tj. zbog čega nam: **"meleke ne dovedeš"**, tj. one koji će za tebe svjedočiti ispravnost onoga s čime si došao, kako to Faraon kaže:

"Zašto mu nisu stavljene narukvice od zlata ili zašto zajedno s njim nisu došli meleki?" (43:53) I govor Uzvišenog: **"Mi meleke šaljemo samo s istinom"**, s poslanicom i kaznom, nakon čega Uzvišeni kaže da je On Taj Koji opomenu objavljuje, a to je Kur'an i On će ga čuvati od bilo kakvih promjena i preinaka. Ima i onih koji misle da se lična zamjenica u govoru Uzvišenog: **"nad njim bdjeti"**, odnosi na Poslanika, s.a.v.s., međutim, iz konteksta Allahova govora:

"Mi, uistinu, Kur'an objavljujemo i zaista ćemo Mi nad njim bdjeti", sasvim je jasno da se to odnosi na Kur'an i da to upućuje na čuvanje od preinaka i promjena i to je ono što se riječima Hvaljenoga želi kazati.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا
مِن قَبْلِكَ فِي شِعَابِ الْأَوَّلِينَ ① وَمَا يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا بِهِ
يَسْتَهْزِءُونَ ② كَذَلِكَ نَسَلِكُهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ③ لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ
وَقَدْ خَلَّتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ ④

"I prije tebe poslanike smo narodima prijašnjim slali." /10/ "I nijedan im poslanik nije došao, a da mu se nisu narugali." /11/

"Eto tako Mi Kur'an uvodimo u srca nevjernika." /12/ "Oni u njega neće vjerovati, a zna se šta je bilo s narodima davnašnjim." /13/

Uzvišeni Allah Svog Poslanika tješi zbog laži kurejšijskih nevjernika koji su ga u laž utjerivali, riječima da je i prije njega prijašnjim narodima poslanike slao i da ni jedan poslanik narodu nije došao, a da ga nisu u laž utjerivali i da mu se nisu narugali. Uzvišeni zatim ističe da je On Taj Koji u srca navjernika - onih koji su se uzoholili i usprotivili slijeđenju upute, laž umeće. Enes i Hasan el-Basri kažu: **"Eto tako Mi uvodimo"**, tj. širk. Govor Uzvišenog:

"A zna se šta je bilo s narodima davnašnjim", tj. zna se šta je Uzvišeni uradio sa onima koji su poslanika Njegova u laž ugonili, priredivši im uništenje i propast, a kako je poslanike i sljedbenike njihove na dunjaluku i na ahiretu zaštitio.

وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِم بَابًا مِّنَ السَّمَاءِ
فَطَلُّوا فِيهِ يَعْرُجُونَ ⑤ لَقَالُوا إِنَّمَا سُكَّرَتْ أَبْصَارُنَا بَلْ نَحْنُ
قَوْمٌ مُّسْحُورُونَ ⑥

"Kad bismo njih radi kapiju na nebu otvorili i oni se kroz nju uspinjali". /14/ "Opet bi oni, zacijelo, rekli: 'Samo nam se pričinja, mi smo ljudi opčinjeni.'" /15/

Uzvišeni obavještava o snazi njihovog nevjerovanja i jačini oholosti spram istine tako da - kada bi im Allah vrata na nebesima otvorio kroz koja bi se uspinjali - opet vjerovali ne bi, nego bi kazali: **"Samo nam se pričinja"**, tj. oduzet nam je vid, pričinja nam se i mi nismo ništa drugo nego opčinjeni.

وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَزَيَّنَّاهَا
لِلنَّظِيرِينَ ⑦ وَحَفِظْنَاهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَّجِيمٍ ⑧ إِلَّا مِنْ أَسْفَلٍ
السَّمْعِ فَاتَّبَعَهُ وَشِهَابٌ مُّبِينٌ ⑨ وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا
رُوسِي وَأَبْنَيْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَّوْزُونٍ ⑩ وَجَعَلْنَا لَكُمْ
فِيهَا مَعِيشًا وَمَنْ لَّسْتُمْ لَهُمْ بَر_زِقِينَ ⑪

"Mi smo na nebu sazviježđa stvorili i za one koji ih posmatraju ukrasili." /16/ "I čuvamo ih od svakog šejtana prokletog." /17/ "A onoga

koji kradom prisluškuje stize svjetlica vidljiva." /18/ "A Zemlju smo prostrli i po njoj nepomične planine razbacali i učinili da na njoj sve s mjerom raste." /19/ "I dajemo vam iz nje hranu, a i onima koje vi ne hranite." /20/

Uzvišeni navodi stvaranje nebesa, njihovo uzdizanje, postojanje zvijezda, kojima je nebo ukrasio i planeta, čuda i znakove koji su očiti za one koji iznova promatraju i promišljaju, a zbog čega pogleda zaprepaštenog ostaju.

Zbog toga Mudžahid i Katade kažu: El-burudž - sazviježda ovdje su u značenju el-kevakib - zvijezda. (Rekao sam) Ovo je nešto poput riječi Uzvišenog:

"Neka je uzvišen Onaj Koji je na nebu sazviježda stvorio". (25:61)

Neki kažu da se pod pojmom el-burduž misli na Sunčev i Mjesečeve postaje, sazviježda kroz koja prolaze. Atijje El-Avfi kaže: "Ovdje se pod pojmom 'el-burudž' misli na dvorce sa čuvarima gdje je Allah učinio da svjetlice čuvari dvorcima budu i da se šejtani ne vraćaju i da nebeski skup ne prisluškuju. Onome koji je od njih neposlušan i koji se približi da bi kradom prisluškivao, svjetlica vidljiva dođe i uništi ga..."

Prije nego što ga svjetlica stigne, možda će govor koji je čuo prenijeti onome ispod sebe kojeg će opet drugi uzeti i dostaviti ga do svog ortaka, o čemu se govori u vjerodostojnom hadisu.

Tumačeći ovaj ajet El-Buhari prenosi od Ebu-Hurejrea predanje koje seže sve do Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji kaže: (695) "Kada Allah odredi neku stvar na nebu, meleki u znak pokoravanja Allahovoj riječi krilima udare. Ta je riječ kao kad lanac po glatkoj stijeni udari."

Alija i neki drugi osim njega kažu: "Strah ih obuhvati (tj. stanovnike neba), a kada strah iz njihovih srca bude otklonjen, kažu: 'Šta je Gospodar vaš rekao?' A drugi odgovore, za ono što je rekao: 'Istinu (je rekao)! On je Uzvišeni i Veliki.'" To oni koji kradom prisluškuju čuju, a koji su ovako jedan iznad drugog, opisao je to Sufjan svojom rukom, raširivši između prstiju svoje desne ruke, stavivši jednog iznad drugog - možda svjetlica stigne onoga koji prisluškuje i sprži ga prije nego što to on prenese svom ortaku.

Možda ga svjetlica i ne stigne, tako da on obavijest prenese onome do sebe, a ovaj dalje onome ispod sebe, dok je konačno na Zemlju ne dostave. Možda ga svjetlica i ne stigne, kaže Sufjan. Možda je Sufjan još dodao: "Tako da obavijest do Zemlje dođe i u usta vraća ili proroka ubačena bude, a koji onda uz nju još stotinu laži slaže pa mu povjerovano bude. Ljudi su govorili: "Zar nas nije on obavijestio da će se u tom i tom danu desiti to i to pa vidimo da se obistinila riječ koja se čula na nebesima." Zatim Uzvišeni navodi da je stvorio Zemlju, da ju je razastro, raširio i ispružio, stvorivši na njoj planine nepomične, doline, obradivo zemljište i pješčare, te odgovarajuće plodove i usjeve koji na njoj rastu.

Riječi Uzvišenog: ***"I učinili da na njoj sve s mjerom raste."*** Ibn-Zejd kaže: "Tako da je svaka stvar odvagana i srazmjerno utvrđena." ***"...i dajemo vam iz nje hranu"***. Uzvišeni spominje da im je On stavio Zemlju na raspolaganje sa neophodnim sortama i hranom, a riječ el-meajiš - hrana, množina je od riječi meišetun.

Govor Uzvišenog: ***"A i onima koje vi ne hranite"***, tj. time što im je olakšao sredstva i načine stjecanja te vrste hrane, Uzvišeni je prema njima Milostiv, te time što im je životinje kaje jašu potčinio, životinje kojima se hrane, te sluge i sluškinje koje ih opslužuju. Sve opskrbiti, obaveza je njihovog Stvoritelja, a ne, nikako, njihova. Na Allahu je opskrba, a oni su ti koji samo od toga imaju koristi.

وَلَا مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا
خَزَائِنُهُ وَمَا نُنزِلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ ﴿٢١﴾ وَأَرْسَلْنَا الرِّيحَ لَوَاقِحَ
فَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَسْقَيْنَاكُمُوهُ وَمَا أَنْتُمْ لَهُ بِمُخْزِنِينَ ﴿٢٢﴾
وَلَا تَأْتِي السَّمَاءُ بِشَيْءٍ حَتَّى نُؤْتِيَ لَهَا قُوَّةً إِنَّهَا بِرُبِّهَا لَذَلِيلَةٌ ﴿٢٣﴾
وَلَقَدْ عَلَّمْنَا الْاِنْسَانَ اسْمَ الْكَلِمَاتِ إِذْ كَسَّبَ مِنْكُمْ
وَلَقَدْ عَلَّمْتُمُ الْمُنْتَفَخِينَ ﴿٢٤﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَحْشُرُهُمْ
إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿٢٥﴾

"I ne postoji ništa čije riznice ne posjedujemo, a od toga Mi dajemo samo onoliko koliko je potrebno." /21/ "Mi šaljemo vjetrove da oploduju, a iz neba spuštamo kišu da imate šta piti - vi time ne možete raspolagati." /22/ "I samo Mi dajemo život i smrt, i samo smo Mi vječni." /23/ "I samo Mi znamo one koji su vam prethodili, i samo Mi znamo one koji će poslije doći." /24/ "A On, Gospodar tvoj, zaista će ih sabrati. On je mudar i sve zna." /25/

Uzvišeni obavještava da je On vladar svega postojećeg i da Mu ništa ne predstavlja poteškoću, da kod Njega sve funkcionise i da su kod Njega riznice svih sorti i vrsta. ***"Mi dajemo samo onoliko koliko je potrebno"***, tj. kako Allah hoće i želi. Milost i dalekosežnu mudrost koju Allah posjeduje spram robova, ne na način obaveznosti, nego je Uzvišeni Sebi milost ostavio u zadatak.

Ibn-Džerir prenosi od El-Hakema bin Ujejneta, koji o riječima Uzvišenog: ***"Mi dajemo samo onoliko koliko je potrebno"*** kaže: "Nema godine u kojoj je više ili manje kiše u odnosu na drugu godinu. Allah, međutim, u toku godine jednom narodu daje kišu a drugom je uskraćuje."

Govor Uzvišenog: ***"Mi šaljemo vjetrove da oploduju"***, tj. oblake oploduju pa obilna kiša poteče, i drveće oploduju prekrivajući čaške njihova cvijeta i listove. Uzvišeni vjetrove spominje u obliku množine kako bi djelatni bili, za razliku od neplodnog vjetra koji

je izdvojio i opisao ga neplodnim i on je nedjelatan jer djelovanje bude samo od dvije ili više stvari.

Ubejd bin 'Umejr el-Lejsi kaže: "Allah šalje vjetrove koji najavljuju kišu, koji zemlju snažno pometu, zatim šalje podsticajne vjetrove, koji oblake uskovitlaju pa onda oblikujuće vjetrove Allah šalje, koji oblake oblikuju. Zatim Allah šalje vjetrove koji oploduju pa drveća oplode. Nakon toga proučio je riječi Uzvišenog: **"Mi šaljemo vjetrove da oploduju."**

Govor Uzvišenog: **"da imate šta piti"**, tj. spuštamo vam kišu koja je pitka, koju možete piti, a da smo htjeli - učinili bismo je slanom, kao što to Uzvišeni u suri El-Vakia' kaže:

"Kažite vi meni: Vodu koju pijete - da li je vi ili Mi iz oblaka spuštamo? Ako želimo, možemo je slanom učiniti - pa zašto niste zahvalni?"(61:68-70) Riječi Uzvišenog:

"Vi time ne možete raspolagati", tj. vi nad tim ne možete bdjeti, nego Mi kišu spuštamo, za vas je čuvamo i u izvorsku vodu i vrela na dunjaluku je pretvaramo. Da je Allah htio, učinio bi da nestane, iščezne i presuši. Međutim, iz Svoje milosti On kišu spušta i čini je pitkom, i u izvorima, bunarima, rijekama i tome sličnom čuva je, kako bi je tokom čitave godine mogli piti i svoje plodove, usjeve i životinje napajati.

Govor Uzvišenog: **"I samo Mi dajemo život i smrt"**, to je izvješće o moći Uzvišenog Allaha da započne stvaranje i da ga ponovi i On je Taj Koji je iz ničega stvorenja oživio, zatim će ih usmrtniti i na Danu sudnjem sve proživiti. Uzvišeni Allah obavještava da će On Zemlju i ono što je na njoj naslijediti i da će se oni, uistinu, Njemu vratiti. Zatim Uzvišeni ističe da On njih, savršeno - od prvog do posljednjeg - poznaje, kazavši:

"I samo Mi znamo one koji su vam prethodili." Ibn-Abbas (sin Abbasov), neka je sa obojicom Allah zadovoljan, o ovom ajetu kaže: "One koji su vam prethodili - misli se na sve one koji su još od Adema, a.s., umrli, a i one koji će poslije doći, misli se na žive i na one koji će se roditi sve do Sudnjeg dana." Slično tumačenje prenosi se i od Ikrime, Mudžahida, Ed-Dahhaka, Katade, Muhameda bin Ka'ba, Eš-Ša'bija i drugih.

Ovo tumačenje odabrao je Ibn-Džerir, Allah mu se smilovao, a o tumačenju ovog ajeta postoje i druga mišljenja, koja su veoma slaba. Tako Muhammed bin Ka' b kaže: "Nije tako kako se kaže!"

"I samo Mi znamo one koji su vam prethodili", misli se na mrtvog i ubijenog, **"I one koji će poslije doći"**, misli se na one koji će poslije biti stvoreni.

"A On, Gospodar tvoj, zaista će ih sve sabrati. On je mudar i sve zna." Jedan od prenosilaca u lancu, Avn bin Abdullah, kaže: "Allah te uputio i dao ti svako dobro." Hadis prenosi Ibn-Džerir.

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ

مَسْنُونٍ ﴿٢٦﴾ وَالْحَمَانَّ خَلَقْتَهُ مِنْ قَبْلِ مِنْ نَارِ السَّمُومِ ﴿٢٧﴾

"Mi smo stvorili Adema od ilovače, od blata ustajalog." /26/ "A još prije stvorili smo džine od vatre užarene." /27/

Ibn-Abbas, Mudžahid i Katade kažu: Pod pojmom "salsa" misli se na suhu zemlju i sasvim je očito da je to istovjetno riječima Uzvišenog:

"On je čovjeka od sasušene ilovače, kao što je grnčarija, stvorio, a džina od plamena vatre."

Od Ibn-Abbasa, Mudžahida i Ed-Dahhaka prenosi se: "Blato ustajalo, to je blato koje zaudara." Govor Uzvišenog: **"A još prije stvorili smo džine"**, tj. prije čovjeka, **"od vatre užarene"**. Od Ibn-Abbasa prenosi se da je Allah džine od plamena vatre stvorio. U sahih hadisu navodi se: (696) "Meleki su od svjetlosti stvoreni, džini od plamena vatre, a Adem je stvoren onako kako vam je to opisano."

Cilj je ajeta da se skrene pažnja na počast Adema, a.s., i ljepotu i čistotu njegovog porijekla.

وَأَذَقَا

رَبُّكَ لِلْمَلَأِكَةِ إِنِّي خَلَقْتُ بَشَرًا مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ ﴿٢٨﴾ فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ﴿٢٩﴾ فَسَجَدَ

الْمَلَأِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ ﴿٣٠﴾ إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى أَنْ يَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ﴿٣١﴾

قَالَ يَا بَلِيسَ مَا لَكَ إِلَّا تَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ﴿٣٢﴾ قَالَ لَمْ أَكُنْ لِأَسْجُدَ

لِبَشَرٍ خَلَقْتَهُ مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ ﴿٣٣﴾

"I kad Gospodar tvoj reče melekima: 'Ja ću stvoriti čovjeka od ilovače, od blata ustajalog.'" /28/ "I kad mu dam lik i u njega udahnem dušu, vi mu se poklonite." /29/ "Svi su se meleki, zajedno, poklonili." /30/ "Osim Iblisa; on se nije htio sa njima pokloniti." /31/ "O Iblise" - reče On - "zašto se ti ne htjede pokloniti?" /32/ "Nije moje da se poklonim čovjeku koga si stvorio od ilovače, od blata ustajalog." /33/

"I kad Gospodar tvoj reče melekima: 'Ja ću stvoriti čovjeka od ilovače, od blata ustajalog.'" /28/ "I kad mu dam lik i u njega udahnem dušu, vi mu se poklonite." /29/ "Svi su se meleki, zajedno, poklonili." /30/ "Osim Iblisa; on se nije htio sa njima pokloniti." /31/ "O Iblise" - reče On - "zašto se ti ne htjede pokloniti?" /32/ "Nije moje da se poklonim čovjeku koga si stvorio od ilovače, od blata ustajalog." /33/

Prije nego je stvorio Adema, a.s., Uzvišeni ga veliča i spominje melekima ukazujući mu počast, a melekima naređujući da mu sedždu učine. U odnosu na ostale meleke Allah navodi protivljenje Njegovog neprijatelja Iblisa, koji mu je - zbog zavisti, nevjerovanja, tvrdoglavosti, oholosti i neistinom se ponoseći - odbio učiniti sedždu. Zbog toga Uzvišeni kaže:

"Nije moje da se poklonim čovjeku koga si stvorio od ilovače, od blata ustajalog", shodno riječ **"Ja sam bolji od njega; mene si od vatre**

stvorio, a njega od ilovače" (7:12), i riječi Uzvišenog:

"Reci mi" - reče onda - "evo ovoga koga si iznad mene uzdigao". (17:62)

قَالَ فَأَخْرِجْ مِنْهَا
فَأَنْتَكَ رَجِيمٌ ۝ وَإِنَّ عَلَيْكَ اللَّعْنَةَ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ ۝ قَالَ رَبِّ
فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ۝ قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ۝ إِلَى يَوْمِ
الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ ۝

"Onda izlazi iz Dženneta" - reče On - "Neka si proklet!" /34/ "I neka se prokletstvo zadrži na tebi do Dana sudnjega!" /35/ "Gospodaru moj" - reče on - "daj mi vremena do Dana kad će oni biti oživljeni!" /36/ "Daje ti se rok" - reče On - /37/ "Do Dana već određenog." /38/

Uzvišeni spominje da je Iblisu izdao općenitu naredbu, kojoj se ne može proturječiti niti se može spriječiti. Ta je naredba izgon iz društva meleka u kojem je bio, s isticanjem da je on proklet, da ga to prokletstvo i zabluda još uvijek slijede i prate neprestano sve do Sudnjeg dana.

Prenosi se da je Seid bin Džubejr rekao: "Kada je Allah, dž.š., prokleo Iblisa, njegov prvotni lik promijenio se. Zacvilio je žestokim glasom i svako cviljenje na dunjaluku, sve do Sudnjeg dana, od toga je." Prenosi Ibn Ebi- Hatim.

A kada se obistinila srdžba koja je bila nezbežna, zbog svoje potpune zavisti tražio je odgodu (izvršenja naredbe) do Sudnjeg dana, a to je Dan proživljenja, rekavši da će zavesti Adema i njegovo potomstvo.

Allah, dž.š., udovoljio je njegovom traženju, davši mu vremena i odgodivši mu rok, pa pošto se ta odgoda ostvarila, Allah, dž.š., učinio ga je ružnim, izobličio ga.

قَالَ رَبِّ يَا أَعْوَيْتَنِي لِأَزِيَّتَن لَّهُمْ فِي الْأَرْضِ
وَأَلَا أَعْوَيْتَهُمْ أَجْمَعِينَ ۝ إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ ۝ قَالَ
هَذَا صِرَاطٌ عَلَيَّ مُسْتَقِيمٌ ۝ إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ
سُلْطَانٌ إِلَّا مَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْغَاوِينَ ۝ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ
أَجْمَعِينَ ۝ لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَابٍ لِكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَقْسُومٌ ۝

"Gospodaru moj" - reče - "zato što si me u zabludu doveo, ja ću njima na Zemlji poroke lijepim predstaviti i potruditi ću se da ih sve zavedem", /39/ "osim Tvojih robova iskrenih među njima", /40/ "ovo je pravi put k Meni" - reče On /41/ "Ti nećeš imati nikakve vlasti nad robovima Mojim, osim nad onima koji te budu slijedili, od onih zalutalih"; /42/ "Za sve njih mjesto sastanka Džehennem će biti",

/43/ "on će sedam kapija imati i kroz svaku će određen broj njih proći." /44/

Uzvišeni nas obavještava o Iblisu i njegovoj nepokornosti i ističe da je on rekao Gospodaru, slava Njemu: "**Zašto si me u zabludu doveo**", tj. iz razloga što si me doveo u zabludu i učinio da zalutam, "...ja ću njima na Zemlji poroke lijepim predstaviti", tj. da ću oholost učiniti lijepom i slasnom potomstvu Ademovu, "**potruditi ću se da ih sve zavedem**", odnosno kao što si Ti mene doveo u zabludu i tako meni odredio, "**osim Tvojih robova iskrenih među njima**", kao što kaže:

"...evo ovoga koga si iznad mene uzdigao: ako me ostaviš do Smaka svijeta sigurno ću, osim malobrojnih, nad potomstvom njegovim zagospodariti" (7:62), "reče" Uzvišeni Allah, dž.š., prijeteci i čvrsto obećavajući:

"**Ovo je pravi put k Meni**", tj. svi ćete se Meni sigurno vratiti i sigurno ćete dobiti za svoja djela ono što ste zaslužili, pa ako budu dobra djela - dobit ćete dobro, a ako budu loša djela - dobit ćete loše, kao što Uzvišeni kaže: "**...jer, Gospodar tvoj stalno motri**". (89:14)

Uzvišeni kaže: "**...ti nećeš imati nikakve vlasti nad robovima Mojim**", tj. onima kojima sam odredio uputu, tebi nema puta do njih, niti do njih možeš stići,

"**osim nad onima koji te budu slijedili, od onih zalutalih**". Ovo je izuzimanje iz nečega što nije iste vrste. Ibn-Džerir zabilježio je iz govora Abdullaha Bin El-Mubareka dio hadisa u kome se kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada se želio detaljnije upoznati o nekim stvarima od svoga Gospodara i zaštititi se, odlazio je u svoju džamiju koja se nalazila van njegovog mjesta obitavanja, u njoj bi klanjao ono što mu je Allah, dž.š., propisao, zatim Ga je molio za ono što bi mu naumpalo, pa objašnjava da bi u svojoj džamiji, kad bi mu došao Allahov neprijatelj - tj. Iblis - sjeo između njega i kible, pa bi Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Utječem se Uzvišenom Allahu od prokletog šejtana', a Allahov neprijatelj bi rekao: 'Obavijesti me čime se spasavaš od mene?'

Pa reče Poslanik, s.a.v.s.: 'Izvijesti ti mene čime ovladavaš nad čovjekom', pa je svaki tražio od drugog da mu taj kaže. Poslanik, s.a.v.s., tada je proučio riječi Uzvišenog Allaha, dž.š., Koji kaže:

"**A kad te šejtan pokuša na zle misli navesti, ti zatraži utočište od Allaha, jer On, uistinu, sve čuje i sve zna.**" (41:36) 'Tako mi Allaha, kad god bih te osjetio, zatražio bih Allahovu zaštitu od tebe.' Reče Allahov neprijatelj: 'Istinu si rekao, sa ovim se spašavaš od mene.' A Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Izvijesti me čime nadvladavaš čovjeka', pa reče: 'Nadvladavam ga i obuzimam kada je čovjek u srdžbi i ljutnji i kada se predaje svojoj strasti.'"

Uzvišeni veli: **"...za sve njih mjesto sastanaka Džehennem će biti"**, tj. sigurno mjesto povratka svih onih koji slijede Iblisa, kao što je rečeno u Kur'anu:

"A onima koji su se protiv njega urotili vatra će boravište biti." (11:17)

Zatim je obavijestio da Džehennem ima sedam kapija, **"...kroz svaku će određen broj njih proći"**, tj. svaka je kapija dio za one koji slijede Iblisa kroz koji će ih on uvoditi i to je ono što se ne može izbjeći. Da nas Allah, dž.š., sve spasi od njih Svojom moći od njegovih (šejtanovih) djela.

Prenosi se od Ibn-Abbasa: "Sedam kapija su: prva je Džehennem, "pakao", zatim Lezza, "rasplamsala vatra", zatim Hutama, "žestoka vatra", zatim Sekar, "paklena vatra", zatim El-Džehim, "velika vatra", zatim El-Havije, "pakleni ponor". Slično se prenosi i od Ibn-Džurejdža i El-E'ameša. I tako, zaista, stanovnici vatre nastanjuju ta staništa zbog svojih djela.

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٤٥﴾ أَدْخُلُوهَا بِسَلَامٍ آمِينَ ﴿٤٦﴾
 وَزَعَنَّا مَا فُصِّلَ لَهُمْ مِنْ غَلِّ إِخْوَانًا عَلَىٰ سُرِّ مَقْنَعٍ لَبِيلٍ ﴿٤٧﴾
 لَا يَسْهُمُ فِيهَا نَصَبٌ وَمَا هُمْ مِنْهَا بِمُخْرَجِينَ ﴿٤٨﴾ * نَبِيِّ عِبَادِي أَنِّي أَنَا
 الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٤٩﴾ وَأَنَّ عَذَابِي هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِيمُ ﴿٥٠﴾

"Oni koji su se Allaha bojali i onoga što im je zabranjeno klonili, oni će u džennetskim baščama pored izvora biti." /45/ "Uđite u njih sigurni, straha oslobođeni!" /46/ "Mi ćemo jedni prema drugima sjediti", /47/ "tu ih umor neće doticati, oni odatle nikada neće izvedeni biti." /48/ "Kaži robovima Mojim da sam Ja, zaista, Onaj Koji prašta i da sam milostiv", /49/ "ali da je i kazna Moja, doista, bolna kazna!" /50/

Pošto je Uzvišeni spomenuo stanje stanovnika Džehennema, odmah je iz milosti spomenuo i stanovnike Dženneta rekavši da će oni biti u džennetskim baščama pored neiscrpnih vrela, pa Uzvišeni veli: **"Uđite u njih sigurni"**, tj. lišeni svakog straha i zaplašenosti. Nemojte se plašiti da ćete biti izgnani, da ćete biti lišeni toga ili da ćete iščeznuti.

Uzvišeni veli:

"Mi ćemo zlobu iz grudi njihovih istisnuti, oni će kao braća na divanima jedni prema drugima sjediti." Seid u svome Tefsiru prenosi: "Ebu-Fudale kazivao nam je od Lukmana, on od Ebi-Umameta, koji kaže: 'Neće u Džennet ući vjernik sve dok Allah, dž.š., ne očisti iz njegovih grudi zlobu, dok ne odstrani iz njega zlobu kao iz divlje štetočine.'" Ovo je u suglasju sa svime onim što je navedeno u vjerodostojnom hadisu koji prenosi Katade od Ebu-Seida el-Hudrija, koji im je pričao da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: (697) "Vjernici će se osloboditi od vatre i bit će zadržani na mostu između Dženneta i

vatre (Džehennema), pa će se poravnati nepravda i nasilje koje su neki učinili prema drugima. I kada se očiste i oslobode od toga bit će im dozvoljeno da uđu u Džennet."

Ibn-Džerir prenosi da je Ebu-Habibe, rob Talhin, rekao: "Umran Bin Talha došao je kod Alije, r.a., nakon što je došao iz Bitke oko deve. On mu je izrazio dobrodošlicu i rekao: 'Zaista želim i očekujem da Allah, dž.š., učini i mene i tvoga oca od onih za koje je Allah, dž.š., rekao:

'...i Mi ćemo zlobu iz grudi njihovih istisnuti, oni će kao braća na divanima jedni prema drugima sjediti.'"

A Sufjan Es-Sevri prenosi od Ibrahima da je rekao: "Došao je Ibn-Džermuz, ubica Zubejra, tražeći dozvolu da uđe kod Alije, r.a. On mu dugo nije dozvolio da uđe, a nakon što mu je dozvolio, ovaj mu je rekao: 'Što se tiče sljedbenika zla, iskorijenite ih!' Alija, r.a., reče: 'Usta ti se prašinom napunila', je zaista želim da ja, Talha i Zubejr budemo od onih za koje je Allah, dž.š., rekao:

'...i Mi ćemo zlobu iz grudi njihovih istisnuti, oni će kao braća na divanima jedni prema drugima sjediti.'"

Uzvišeni kaže: **"...tu ih umor neće doticati"**, znači napor, teškoća, muka niti uznemirenje, pa kaže: **"...oni odatle nikada neće izvedeni biti"**, kako što je rečeno u hadisu: (698) "Reći će se: o stanovnici Dženneta, vi ćete biti zdravi, pa nećete nikada oboljeti, živjet ćete pa nećete nikada umrijeti, bit ćete mladi, nećete nikada ostarjeti, i bit ćete na jednom mjestu i nećete nikuda putovati."

Uzvišeni Allah, dž.š., kaže:

"...vječno će u njima boraviti i neće poželjeti da ih nečim drugim zamijene". (18:108)

Zatim Uzvišeni kaže:

"...kaži robovima Mojim da sam Ja, zaista, Onaj Koji prašta i da sam milostiv, ali da je i kazna Moja, doista, bolna kazna", tj. obavijesti, o Muhammede, Moje robove da sam Ja Onaj Koji je milostiv, ali i Onaj Koji bolno kažnjava, a to je dokaz o dvome: o nadi i o strahu. Ibn-Džerir prenosi od jednog od ashaba Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: (699) "Jednog dana izašao je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kroz vrata na koja ulaze članovi roda Benu-Šejbe pa reče: 'Zar vas vidim da se smijete?' Zatim je pošao dalje i stigavši do polukružnog zida (hidžra), vrati se unatrag i reče: 'Kada sam otišao od vas, došao mi je Džebrail, a.s., i reče: 'O Muhammede, zaista Allah, dž.š., kaže: **Ne obeshrabruj Moje robove: Kaži robovima Mojim da sam Ja, zaista, Onaj Koji oprašta i da sam milostiv, ali da je i kazna Moja, doista, bolna kazna.**'"

وَبَدَّعَهُمْ
عَنْ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ ۖ إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ إِنَّا
مِنْكُمْ وَجِلُونَ ۖ قَالُوا لَا تَوْجَلْ إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ ۖ
قَالَ أَبَشَّرْتُمُونِي عَلَىٰ أَنْ مَسَّنِيَ الْكِبَرُ فِيمِ الْبَشَرِ ۖ قَالُوا ابْشُرْنَا
بِالْحَقِّ وَلَا تَكُنْ مِنَ الْفٰتِنِينَ ۖ قَالِ وَمَنْ يَقْنَطُ مِنْ رَحْمَةِ رَبِّهِ
إِلَّا الضَّالُّونَ ۖ

"I obavijesti ih o gostima Ibrahimovim", /51/ "kada su mu ušli i rekli: 'Mir!' - on je rekao: 'Mi smo se uplašili vas.'" /52/ "Ne plaši se!" - rekoše, donosimo ti radosnu vijest, učena sina ćeš imati." /53/ "Donosite radosnu vijest sada kad me je starost ophrvala?" - reče on - "čime me radujete?" /54/ "Donosimo ti radosnu vijest, koja će se doista obistiniti" - rekoše oni - "zato nadu ne gubi!" /55/ "Nadu u milost Gospodara svoga mogu gubiti samo oni koji su zabludjeli" - reče on. /56/

Uzvišeni veli: Obavijesti ih, o Muhammede, o priči, "Gosti Ibrahimovi", kako su,

"kada su mu ušli i rekli: 'Mir!' - on je rekao: 'Mi smo se vas uplašili'", tj. prepali smo se, te spominje razlog njegovog straha od njih nakon što je vidio da mu ne nose debelo pečeno tele.⁴¹⁵ "Ne plaši se, rekoše", tj. nema razloga za strah, "donosimo ti radosnu vijest, učena sina ćeš imati", tj. Ishaka, a.s., "reče", zadivljeno začuđen zbog svoje starosti i starosti svoje žene i ostvarenja obećanja, "...zar mi donosite radosnu vijest kad me je starost ophrvala - reče on - čime me radujete?", pa su mu odgovorili potvrđujući ono čime su ga obradovali, da se to obistinjuje, obradovanje nakon obradovanja,

"donosimo ti radosnu vijest, koja će se doista obistiniti - rekoše oni - zato ne gubi nadu!", a on im je odgovorio da on nije od onih koji gube nadu u Allahovu milost i očajavaju, ali želi od Allaha, dž.š., dijete. Pa pošto je on ostario, a i njegova je žena već u godinama, a on zna da je moć Uzvišenog Allaha i Njegova milost i veća od toga.

قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ ۖ قَالُوا إِنَّا
أُرْسِلْنَا إِلَىٰ قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ ۖ وَإِلَّا إِلَهُ لوطٍ ۖ إِنَّا كُنَّا جُوعًا
إِلَّا أَمْرًا نَهَيْتُمُوهَا ۖ قَالُوا إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ ۖ

"I upita: 'A šta vi hoćete, o izaslanici?'" /57/ "Mi smo poslani narodu nevjerničkom" - rekoše - /58/ "samo ćemo svu Lutovu čeljad

spasiti", /59/ "osim žene njegove, ona će, odlučili smo, sa ostalima kaznu iskusiti." /60/

Uzvišeni obavještava o Ibrahimu, a.s., nakon što je otklonio od njega strah i dostavio mu radosnu vijest, nakon čega ih je on upitao zašto su mu došli, pa mu rekoše: "...mi smo poslani narodu nevjerničkom", tj. narodu Lutovom, i obavijestili su ga da su došli spasiti samo Lutovu čeljad, izuzimajući ženu, jer ona je jedna od onih koji su propali. Zbog toga su rekli:

"...osim žene njegove, ona će, odlučili smo, sa ostalima kaznu iskusiti", tj. ona će propasti zajedno sa ostalima.

فَلَمَّا جَاءَ آلَ لُوطٍ
الْمُرْسَلُونَ ۖ قَالَ إِنَّا لَكُمْ قَوْمٌ مِّنْكُمْ ۖ قَالُوا بَلْ جِئْنَاكَ
بِمَا كَانُوا فِيهِ يَمْتَرُونَ ۖ وَأَنْتَ بِلِحْيَتِكِ وَالْحَقِّ وَتَأْتِ الصِّدْقُونَ ۖ

"I kad izaslanici dođoše Lutu", /61/ "on reče: 'Vi ste, doista, ljudi neznani!'" /62/ "Ne" - rekoše oni. "Donosimo ti ono u što ovi stalno sumnjaju", /63/ "donosimo ti ono što će se sigurno dogoditi, a mi, zaista, istinu govorimo." /64/

Uzvišeni obavještava o Lutu, a.s., nakon što su mu došli meleki u liku mladića prelijepih lica i izgleda i ušli u njegovu kuću, pa Uzvišeni kaže:

"...vi ste doista ljudi neznani." "Ne, rekoše oni, donosimo ti ono u što ovi stalno sumnjaju", znači sumnjaju u kaznu, svoju propast i uništenje za koje su sumnjali da će ih zadesiti, "donosimo ti ono što će se sigurno dogoditi", kao što Uzvišeni kaže: "Mi meleke šaljemo samo s Istinom" (15:8), a također kaže: "Mi zaista istinu govorimo", potvrđujući da je ono o čemu su ga oni obavijestili sigurno tačno, odnosno da će njega spasiti a uništiti njegov narod.

فَأَسْرَىٰ
بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِّنَ اللَّيْلِ وَاتَّبَعَهُ أَدْبُرُهُمْ وَلَا يَلْمِزُكَ مِنْهُمْ أَحَدٌ
وَأَمْضُوا حَيْثُ تُؤْمَرُونَ ۖ وَقَضَيْنَا إِلَيْهِ ذِكْرَ الْأَمْرِ أَنَّ دَابِرَ
هَؤُلَاءِ مَقْطُوعٌ مُّصْبِحِينَ ۖ

"Izvedi čeljad svoju u gluho doba noći, a ti budi na začelju njihovu, i neka se niko od vas ne osvrće, već produžite u pravcu kuda vam se naređuje!" /65/ "I Mi smo mu objavili ono što će se zbiti: da će oni, svi do posljednjeg, u svitanje uništeni biti." /66/

Uzvišeni ovdje spominje meleke, da su oni naredili Lutu da izvede svoju porodicu nakon što prođe prva polovina noći, da ide na njihovu začelju kako bi ih

⁴¹⁵ Sure Hud (11:69), a riječ "el-Haniz" znači pečeno tele.

pratio i čuvao. Ovako je Poslanik, s.a.v.s., išao u borbu i pratnju, te je podsticao slabe i objedinjavao razbijene redove. Allah, dž.š., kaže:

"...i neka se niko od vas ne osvrće", tj. ako biste čuli vrisak naroda, ne obazirite se na njih, to što se desilo s njima proizvod je njihovog rada, kazna i primjer, **"već produžite u pravcu kuda vam se naređuje"**, kao da je on bio sa njima, onaj koji ih je uputio na taj put. **"I Mi smo mu objavili ono što će se zbiti"**, tj. prethodno smo ga upoznali i obavijestili o ovome

"da će oni, svi do posljednjeg, u svitanje, uništeni biti", to je vrijeme jutra, kao što Uzvišeni kaže u drugom ajetu:

"Rok im je praskozorje, a zar praskozorje nije blizu?" (11:81)

وَجَاءَ أَهْلَ الْمَدِينَةِ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٦٧﴾
 قَالَ إِنَّ هَؤُلَاءِ ضَيْفِي فَلَا تَفْضَحُونِ ﴿٦٨﴾ وَأَتَقُوا اللَّهَ وَلَا تُخْرَجُونَ ﴿٦٩﴾
 قَالُوا أَوْلَمْ نُنْهَكَ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴿٧٠﴾ قَالَ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي إِنْ كُنْتُمْ
 فَعَالِينَ ﴿٧١﴾ لَعَنَّا إِيَّاهُمْ لِنَبِي سَكَرْتَهُمْ يَعْمَهُونَ ﴿٧٢﴾

"U to dođoše stanovnici grada, veseli." /67/ "Ovo su gosti moji" - reče - "pa me ne sramotite", /68/ "i bojte se Allaha, i mene ne ponižavajte!" /70/ "Ako već hoćete nešto učiniti, eto kćeri mojih!" - reče on." /71/ "A života mi tvoga, oni su u pijanstvu svom lutali." /72/

Uzvišeni izvještava o dolasku Lutovog naroda kada su saznali za njegove goste i o ljepoti njihova izgleda, veselosti i obradovanosti:

"Ovo su moji gosti - reče on - pa me ne sramotite, bojte se Allaha i mene ne ponižavajte", a ovo se desilo prije nego što su saznali da su oni Allahovi izaslanici.

A nakon toga, nakon što ih je predstavio i istakao da su oni izaslanici, i nakon što je obavijestio o plemenitoj namjeri njihovog dolaska njegovom narodu i izrazio svoju dobrodošlicu, te da predstavljanje ne zahtijeva poseban protokol, osobito kada je potvrđeno razilaženje, odgovorili su mu:

"...a zar ti nismo zabranili da ikoga primaš?", tj. zar ti nismo zabranili da te iko posjećuje? On im je tad pokazao na njihove žene i na ono čime ih je njihov Gospodar podario u granicama dozvoljenog. Zatim je objasnio ono što je navedeno u poglavlju Hud, čime ga je Allah, dž.š., pomogao u njegovom povratku, pa Uzvišeni kaže:

"...a života mi tvoga, oni su u pijanstvu svome lutali". Uzvišeni Allah, dž.š., kune se životom Svoga Poslanika, s.a.v.s., i ovim mu ukazuje veliku počast, visok stepen, položaj, i ugled veliki. Ibn-Abbas kaže: "Allah, dž.š., ništa nije stvorio a da to ne čini

počast Poslaniku, s.a.v.s., i nije čuo nikada da se Allah, dž.š., kune životom bilo koga drugog osim njegovim.

Tako Allah, dž.š.: **"...a života mi tvoga, oni su u pijanstvu svom lutali"**, tj. oni su zalutali u svoju zabludu, dvoume se i nemarni su prema onom što se od njih traži i želi, prema nesreći koja ih je već zadesila i kazni koja će postati stalna, neprestana.

فَأَخَذَتْهُمُ
 الصَّيْحَةُ مُشْرِقِينَ ﴿٧٣﴾ فَجَعَلْنَا عَلَيْهِمْ سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ حِجَابًا مِّنْ
 سِجِّيلٍ ﴿٧٤﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٧٥﴾ وَأُتِيهَا الْبَسِيلُ مُقِيمٍ ﴿٧٦﴾
 إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٧٧﴾

"I njih je zadesio strašan glas kad je Sunce zalazilo", /73/ "i Mi smo učinili da ono što je bilo gore bude dolje, i na njih smo kao kišu grumenje od skamenjene gline sručili", /74/ "to su, zaista, pouke za one koji posmatraju", /75/ "on je pored puta, i sada postoji", /76/ "to je doista pouka za one koji vjeruju". /77/

Uzvišeni kaže: **"...i njih je zadesio strašan glas"**, a to je ono što je došlo iz tutnjećeg, gromoglasnog, žestokog glasa, **"kada je Sunce izašlo"**, tj. pri izlazu Sunca, nastanku novog dana.

U poglavlju Hud izneseno je kako je Džibril podigao njihov grad visoko na obzor, horizont nebesa, zatim ga okrenuo i učinio da ono što je bilo gore bude dolje, te poslao na njih u vidu kiše komade skamenjene gline kao kamenje, onoliko koliko je bilo dovoljno i bilo učinkovito.

Uzvišeni kaže: **"...to su, zaista, pouke za one koji posmatraju"**, tj. tragovi ove kazne sasvim su vidljivi na tim gradovima za one koji istražuju i posmatraju svojim okom i svojim providenjem, kao što kaže Mudžahid: **"...za one koji posmatraju"**, koji istražuju, pa kaže: "Za one koji gledaju, traže pouku u tome, izučavaju i posmatraju - a sve su to istoznačnice."

Uzvišeni kaže: **"...on je pored puta i sada postoji"**, tj. grad Sodoma, koga je zadesilo prevrtanje i kamena kanonada, sve dok nije postao prljavo i smrdljivo jezerce koje zaudara, uz prostran i širok put, put kojim se hodi neprestano do današnjeg dana, kao što Uzvišeni kaže:

"...i vi pored nastambi njihovih prolazite i danju i noću, pa zašto se ne urazumite". (37:137,138)

Uzvišeni također veli: **"...to je doista pouka za one koji vjeruju"**, tj. ono što smo učinili od Lutovog naroda, dakle, uništili ga i upropastili, a spasili Luta i njegovu čeljad da bi bio jasna pouka i čist dokaz onome koji vjeruje u Allaha, dž.š., i Njegovog Poslanika.

وَأَنَّ كَانَ أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ الظَّالِمِينَ ﴿٧٨﴾

فَأَنْتَقَمْنَا مِنْهُمْ وَإِنَّهُمَا لَبِإِمَامٍ مَّبِينٍ ﴿٧٩﴾

"A i stanovnici Ejke bili su nevjernici", /78/ "pa smo ih kaznili, i oba su pored puta vidljivi." /79/

Stanovnici Ejke Šuajbov su narod. Njihovo nevjerstvo ogledalo se u tome što su Allahu druga pripisivali, pljačkali putnike, zakidali na vagi i mjerenu, pa ih je Allah, dž.š., kaznio jezovitim vriskom i potresom, te kaznom u oblačnom danu, a bili su slični i blizu Lutovom narodu, vremenski i prostorno, te zbog toga Uzvišeni veli:

"...pa smo ih kaznili i oba su pored puta vidljivi", tj. put koji je prisutan, vidan, pa, stoga, kada je Šuajb, a.s., upozorio svoj narod, u svom upozorenju rekao im je: **"A i Lutov narod nije mnogo prije vas živio." (11:89)**

وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ الْحَجْرِ

الْمُرْسَلِينَ ﴿٨٠﴾ وَآيَاتِهِمْ آيَاتِنَا فَكَأُوعْتَهَا مُعْرَضِينَ ﴿٨١﴾

وَكَانُوا يُخَيِّتُونَ مِنَ الْجِبَالِ يَبُوتًا أَمِينِينَ ﴿٨٢﴾ فَأَخَذْتَهُمُ الصَّيْحَةُ

مُصِيبِينَ ﴿٨٣﴾ فَمَا أَعْنَىٰ عَنْهُمْ مَتَّكَأُؤُا يُكْسِبُونَ ﴿٨٤﴾

"I stanovnici Hidžra su poslanike lažnim smatrali", /80/ "a Mi smo im dokaze Naše bili dali, ali su oni od njih glave okrenuli." /81/ "Oni su kuće u brdima klesali, vjerujući da su sigurni", /82/ "pa i njih u svitanje strašan glas zadesi" /83/ "i ne bijaše im ni od kakve koristi ono što su stekli." /84/

Stanovnici Hidžra jesu narod Semud i oni su lažnim smatrali svoga poslanika Saliha, a.s. A onaj koji lažnim smatra jednog poslanika, zanijekao je sve poslanike; zbog toga su oni nazvani onima koji su poslanike lažnim smatrali.

Uzvišeni spominje da im je dao znakove koji ih upućuju na istinu sa kojom je došao Salih, a.s., kao što je deva koju je Allah, dž.š., izveo iz tvrde stijene, nakon molbe koju mu je upućivao Salih, a.s. U njihovom gradu bilo joj je dopušteno da pije vodu, dok su oni pili vodu u tačno određeni, dan i vrijeme, a kada su joj prišli i zaklali je, rečeno im je:

"Živjet ćete u zemlji svojoj još samo tri dana, to je istinita prijetnja." (11:65) Uzvišeni spominje

"...oni su u brdima kuće klesali, vjerujući da su sigurni", tj. da su bez straha i da je (devu) ne trebaju, nego su to učinili iz objijesti, umišljenosti, i uzaludno, kao što se to vidi i iz njihovog načina gradnje kuća u dolini Hidžra, kroz koju je prošao Allahov Poslanik, s.a.v.s., na putu za Tebuk. On je uspravio glavu i, ne okrećući se ni lijevo ni desno i

požurivši životinju koja ga je nosila, reče svojim ashabima: (700) "Ne ulazite u kuće kažnjelog naroda a da ne zaplačete; ako vam plač ne dođe sam od sebe, onda sebe prisilite na to, bojeći se da vas ne zadesi ono što je njih zadesilo."

A Uzvišeni veli: **"...pa i njih u svitanje strašan glas zadesi",** tj. u svitanje zore četvrtog dana, **"...i ne bijaše im ni od kakve koristi ono što su bili stekli",** tj. nisu iskoristili ništa od plodova koje su zasijali, ni vodu - kojom su ih navodnjavali - a koju su uskraćivali devi da bi je potom zaklali, kako im ne bi trošila tu vodu, pa im ti imeci neće koristiti, a niti su im pomogli a ni otklonili nesreću kada je došla naredba tvoga Gospodara.

وَمَا خَلَقْنَا

السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَإِنَّ السَّاعَةَ لَأَيُّوبُ فَأَصْفَحْ

الصُّعُوجِ الْجَمِيلِ ﴿٨٥﴾ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ﴿٨٦﴾

"Mi smo nebesa i Zemlju i ono između njih mudro stvorili. Čas oživljenja će zacijelo doći, zato ti velikodušno oprosti", /85/ "Gospodar tvoj sve stvara i On je sveznajući." /86/

Uzvišeni veli:

"Mi smo nebesa i Zemlju i ono između njih mudro stvorili. Čas oživljenja zacijelo će doći", ili kako kaže Uzvišeni:

"Mi nismo uzalud stvorili nebo i Zemlju i ono što je između njih", (38:27) nego po istini i pravdi, da bi svako bio nagrađen za svoj rad, a zatim je obavijestio Svoga Poslanika, s.a.v.s., o času stajanja, proživljenja: **"...čas oživljenja zacijelo će doći",** tj. nesumnjiv i neizbježan događaj, zatim mu je naredio da oprosti mušricima zbog njihovih uvreda, i njihovih poricanja i nijekanja onoga što im je on dostavio, kao što Uzvišeni kaže:

...ti se oprosti od njih i reci: 'Ostajte u miru!' - ta sigurno će oni zapamtiti!" (43:89)

Mudžahid i drugi ističu da se ovo desilo prije borbe i to je tačno. Ovaj ajet objavljen je u Meki a borba se desila nakon Hidžre. Uzvišeni veli:

"Gospodar tvoj sve stvara i On je sveznajući", dakle, odluka o sigurnom povratku kao i to da je On, Uzvišeni i moćan da proživi na Sudnjem danu, On je Gospodar Koji sve stvara i Koga stvaranje bilo čega ne umara. On je sveznajući i obuhvata Svojim znanjem sve što se razdvojilo i razišlo po svim stranama Zemlje, kao što Uzvišeni veli:

"Zar Onaj Koji je stvorio nebesa i Zemlju nije kadar stvoriti njima slične? Jeste, On sve stvara i On je Sveznajući." (36:81)

وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا

مِّنَ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ ﴿٨٧﴾ لَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ

أَزْوَاجًا مِنْهُمْ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَخَفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٨﴾

"Mi smo ti objavili sedam ajeta, koji se ponavljaju, i Kur'an veličanstveni ti objav - ljujemo." /87/ "Ne pružaj poglede svoje na ono što Mi dajemo na uživanje nekim od njih i ne budi tužan zbog njih, a prema vjernicima blag budi." /88/

Uzvišeni Allah, dž.š., kaže Svome Poslaniku, s.a.v.s., kao što smo ti objavili Kur'an veličanstveni, pa ne gledaj u dunjaluk i njegove ukrase a niti u prolazne ljepote u kojima su uživali njegovi stanovnici, niti u ono čime su oni omamljujuće zadivljeni i očarani, ne zavidi im na tome i ne želi to, ne osjećaj se teško i ne dovodi sebe u stanje u kome će te obuzeti tuga i žalost zbog toga što te niječu i zbog njihovog suprotstavljanja tvojoj vjeri,

"i budi ljubazan prema vjernicima koji te slijede", (26:215) tj. onima koji su s tobom i na tvojoj strani, kao što Uzvišeni veli:

"Došao vam je Poslanik, jedan od vas, teško mu je što ćete na muke udariti, jedva čeka da pravim putem pođete, a prema vjernicima blag je i milostiv." (9:128)

Postoji razlika u tumačenju značenja sedam ajeta koji se ponavljaju, što to znači? Neki kažu da to znači sedam dugih sura: El-Bekare, Ali-Imran, En-Nisa', El-Maide, El-En'am, El-E'araf, El-Enfal i Et-Tevbe, i ove dvije smatraju jednim poglavljem. Ibn-Abbas kaže: "Nikome osim Poslaniku, s.a.v.s., one nisu date." Ovakav se stav prenosi i od Ibn-Mes'uda, Ibnu Omera, Ibn-Abbasa i nekih tabiina. Seid bin Džubeir kaže da ove sure sadrže naredbe, ograničenja i zabrane, kazivanja i propise.

Drugi je stav: tih sedam ajeta ustvari je poglavlje El-Fatiha. Ovo se prenosi od Alije, Omera, Ibn-Mes'uda i Ibn-Abbasa. Ibn-Abbas kaže da je "Bismilla" sedmi ajet, Allah vas je odlikovao njome. Isto iznose Ibrahim En- Nehai i El-Hasan el-Basri, Mudžahid i drugi, a Katade kaže: "Spomenuto nam je da je tih sedam ajeta otvaranje (početak) Knjige, i da se ponavljaju na svakom rekatu obaveznog ili dobrovoljnog namaza." Ibn-Džerir to mišljenje odabire, pozivajući se na zabilježene hadise u vezi sa tim koje smo već navodili prilikom iznošenja vrijednosti poglavlja El-Fatihe; Allahu pripada svaka hvala.

U vezi sa tim, El-Buhari navodi dva hadisa (jedan od njih prenosi Ebu-Seid bin El-Mu'alla), pa kaže: Pored mene je prošao Allahov Poslanik, s.a.v.s., ..." i u tom hadisu između ostalog stoji: (701) '...El hamdulillahi rabbil alemin jeste sedam ajeta koji se ponavljaju i Kur'an veličanstveni, koji mu je dat', (a drugi hadis) prenosi Hurejre, r.a., pa kaže: "Allahov

Poslanik, s.a.v.s., kaže: (702) 'Srž je Kur'ana sedam ajeta koji se ponavljaju i Kur'an veličanstveni.'" Ovaj tekst pokazuje da je sura El-Fatiha sedam ajeta koji se ponavljaju i Kur'an veličanstveni.

Međutim, drugi opisi i tumačenja značenja sedam ajeta koji se ponavljaju u nizu ne proturječi ovom opisu, kao što ne proturječi ni opis Kur'ana u cjelini sa tim, a također ne proturječi ni time jer, zaista, spominjanje nečega ne protivrječi spominjanju nečeg drugog osim njega, ako zajedno doprinose tome opisu, a samo Allah najbolje zna šta je tačno.

Uzvišeni kaže: **"Ne pružaj poglede svoje na ono što Mi dajemo na uživanje nekim od njih"**, tj. iskoristi ono čime te je Allah, dž.š., obdario u veličanstvenom Kur'anu i onim što on sadrži od prolaznih ukrasa i uživanja, kao da ga on podstiče na ustezanje od dunjaluka. Ibn-Abbas kaže: **"Ne pružaj poglede svoje"**, tj. zabranjeno je čovjeku da želi ono što pripada njegovom drugu. Mudžahid kaže:

"...na ono što Mi dajemo na uživanje nekim od njih", tj. bogatim.

وَقُلْ إِنِّي أَنَا النَّذِيرُ الْمُبِينُ ﴿٨٩﴾ كَمَا أَنزَلْنَا عَلَى الْمُقْتَسِمِينَ ﴿٩٠﴾
الَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِضِينَ ﴿٩١﴾ فَوَرِيدًا لِّسَاءتِهِمْ أَجْمَعِينَ ﴿٩٢﴾ عَمَّا
كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٩٣﴾

"...i reci: 'Ja samo javno opominjem'", /89/ "kao što smo i sljedbenike Knjige opomenuli", /90/ "one koji Kur'an na dijelove dijele". /91/ "I tako Mi Gospodara tvoga, njih ćemo sve na odgovornost pozvati" /92/ "za ono što su radili!" /93/

Uzvišeni kaže, naređujući Svome Poslaniku, s.a.v.s., da prenese ljudima: **"Ja samo javno opominjem"**, javna opomena ljudima od bolne kazne koja će ih zadesiti zbog nijekanja Njega, kao što je zadesila one koji su im prethodili, ranije narode koji su nijekali svoje poslanike, pa im je Allah, dž.š., odredio i poslao kaznu i osvetu. Uzvišeni kaže: **"...sljedbenici Knjige"**, tj. oni koji su stupili u savez i obavezali se poslanicima, protiv onih koji ih niječu i vrijeđaju. Uzvišeni kaže, obavještavajući o Salihovom, a.s., narodu: **"Zakunite se najtežom zakletvom!" - rekoše - "da ćemo noću i njega i njegovu porodicu ubiti"**, (27:49) tj. da ih pobijemo noću. Mudžahid veli: "Zaklinju se i stupaju u savez, tako da ne bi ništa lažnim smatrali i negirali od dunjaluka, a da se ne bi zakleli pa su prozvani oni koji se zaklinju." U dva Sahiha prenosi Ebu-Musa od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: (703) "Moj primjer i primjer onog čime me je Allah, dž.š., poslao jeste kao primjer čovjeka koji je došao svome narodu i rekao: 'O narode, vidio sam vojsku svojim očima, zaista sam ja onaj koji vas samo opominje, pa neka se spasava onaj koji se spasiti može', pa mu se pokorila jedna grupa njegovog naroda i poslušala ga; krenuli su noću,

polagahno se razišli i spasili se. A druga je grupa od njih to zaniijekala pa je ostala na svom mjestu i osvanula, te ih je vojska uništila i iskorijenila, opustošila. To je primjer onoga koji mene slijedi i slijedi ono što sam mu dostavio, i primjer onoga ko mi je nepokoran i ko zaniiječe istinu koju sam dostavio."

Uzvišeni kaže: **"...one koji Kur'an na dijelove dijele"**, znači vrste, tj. ko kaže: čarolija, magija, te ko kaže: vračanje, poricanje, te ko kaže: stare legende. 'Ata' kaže: "Neki kažu vrač, neki kažu lud, a neki kažu prorok, to je dijeljenje na dijelove." To također prenose Ed-Dahhak i drugi.

Muhamed ibn Ishak prenosi od Muhameda ibn Ebi-Muhameda, ovaj od Ikrima ili Seida bin Džubejra, ovaj od Ibn-Abbasa, i kaže da se kod El-Velida bin el-Mugire sakupilo nekoliko Kurejšija. Među njima je bilo njihovih plemića - prvaka. To je bilo vrijeme hadža i on reče: "O skupino Kurejšija, došli su dani hadža, predstavnici Arapa doći će vam a oni su već čuli za naredbu ovog vašeg druga (Muhammeda, a.s.), pa objedinite u vezi s njim svoje mišljenje, ne razilazite se i ne nijechite jedan drugog, ne suprotstavljajte vaš govor jedan drugom", pa rekoše: "A ti, o Ebi Abdu-Šems, reci i iznesi nam svoje mišljenje koje ćemo i mi zastupati o njemu", pa on reče: "Ne, recite vi meni da čujem", pa oni rekoše: "Mi kažemo vrač", a on reče: "On nije vrač?", oni opet rekoše: "Lud", a on reče: "Nije ni luđak", pa oni rekoše: "Da kažemo da je pjesnik", a on reče: "Nije ni pjesnik", rekoše: "Čarobnjak", a on reče: "Nije on čarobnjak." Oni ga tada upitaše: "Pa šta da kažemo?" On reče: "Tako mi Allaha, u njegovim riječima ima čari i ljupkosti, ali vi ne možete reći ništa od ovoga što ste rekli a da se neće znati da je to pogrešno. Najbliže što možete reći jeste da je on vrač." S tim mišljenjem oni se od njega razidoše, a Allah, dž.š., objavi o njima: **"...one koji Kur'an na dijelove dijele"**, tj. vrste i grupe.

"...i, tako mi Gospodara tvoga, njih ćemo sve na odgovornost pozvati za ono što su radili". Mudžahid o ovom ajetu kaže: "Bit će pozvani na odgovornost u vezi sa riječima: 'La ilahe illellahu' - nema boga osim Allaha". Isto to prenosi Enes kao predanje čiji lanac seže do njega (mevkuf), a prenose ga i Et-Tirmizi i drugi od Enesa kao merfu' hadis, koji seže do Muhammeda, a.s. A Abdullah, tj. Ibn-Mes'ud, kaže: "Tako mi Onog osim Kojeg nema drugog Boga, nema nikog od vas a da neće biti sam pred Allahom na Sudnjem danu kao što je neko od vas pred mjesecom u noći punog mjeseca." Allah će mu reći: "Čovječe, šta te je odvratilo od mene? O čovječe, šta si uradio od onoga što si znao? O čovječe, šta si odgovorio poslanicima?" Ibn Ebi-Hatim prenosi od Muaza Bin Džebela i kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže: (704) 'O Muaze, čovjek će biti pitan na Sudnjem danu za svoja nastojanja i trud, čak i za surmu svojih očiju, i mrvice blata na svome prstu, pa

niko se na Sudnjem danu osim tebe neće osjećati sretnijim sa onim što ti je Allah, dž.š., dao."

Ibn-Abbas kaže: "Allah, dž.š., neće ih pitati: 'Jeste li učinili ovako', jer on to zna, nego će ih upitati: 'Zašto niste učinili tako i tako?'"

فَأَصْدَعُ بِمَا تَوَمَّرُوا عَرَضَ عَنِ الْمُشْرِكِينَ ۙ إِنَّا كُنَّا نَسْتَكْفِرُ
 الْمُسْتَهْزِئِينَ ۙ الَّذِينَ يَجْعَلُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ۙ
 وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّكَ يَضِيقُ صَدْرُكَ بِمَا يَقُولُونَ ۙ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ
 وَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ ۙ وَأَعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ ۙ
"Ti javno ispovijedaj ono što ti se naređuje i mnogobožaca se okani", /94/ "Mi ćemo te osloboditi onih koji se rugaju", /95/ "Koji pored Allaha drugog boga uzimaju; i znat će oni!" /96/ "Mi dobro znamo da ti je teško u duši zbog onoga što oni govore", /97/ "zato veličaj Gospodara svoga i hvali Ga, i sedždu obavljaj", /98/ "i sve dok si živ, Gospodaru svome ibadet čini!" /99/

Uzvišeni Allah, dž.š., kaže da je naredio Svome Poslaniku, s.a.v.s., da dostavi ono što mu je On poslao, da to sprovede u djelo i javno ispovijeda, a to je ono što stoji nasuprot mušricima, kao što prenosi Ibn-Abbas da je Allah, dž.š., rekao: **"...ti javno ispovijedaj ono što ti se naređuje"**, tj. izvrši i sprovedi to u djelo. A Ibn-Mes'ud prenosi: "Poslanik, s.a.v.s., tajno je pozivao, skrivajući se, sve dok mu nije objavljeno: **'...ti javno ispovijedaj ono što ti se naređuje'**, pa su on i njegovi ashabi izašli u javnost." A Uzvišeni kaže:

"...i mnogobožaca se okani, Mi ćemo te osloboditi onih koji se rugaju", tj. prenesi ono što ti je objavljeno od tvoga Gospodara i ne osvrći se na mušrike koji te žele odvratiti od Allahovih ajeta, **"...oni bi jedva dočekali da ti popustiš, pa bi i oni popustili"**, (68:9) i ne boj ih se, dostatan ti je Allah, On ti je najbolji čuvar od njih.

El-Hafiz Ebu-Bekr el-Bezar prenosi od Enesa, pa kaže: (705)

"Mi ćemo te štititi od onih koji se rugaju, koji pored Allaha drugog boga uzimaju", pa kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., prolazio je pa ga je neko od njih gurnuo, pa im je došao Džebrail, pa ih je gurnuo; na njihovim je tijelima ostao trag poput uboda i oni su pomrli."

Ibn-Ishak prenosi od Ibn-Abbasa da kaže: "Njihov predvodnik bio je El-Velid el-Mugire, on je onaj koji ih je sakupio i bilo ih je pet - prema ispravnijem mišljenju. Bili su stariji i plemići svoga naroda, i to iz Benu-Eseda, Zehre, Mahzuma, Sehma i Huza'a." Uzvišeni kaže:

"...koji pored Allaha drugog boga uzimaju; i znat će oni!" Ovo je žestoka prijetnja i sigurno

obećanje onome koji uzima pored Allaha drugog obožavaoca.

Uzvišeni također kaže:

"Mi dobro znamo da ti je teško u duši zbog onoga što ti oni govore, zato veličaj Gospodara svoga i hvali Ga, i sedždu obavljaj", dakle, mi sigurno znamo, o Muhammede, da će ti se desiti i da ćeš doživjeti mnoga uznemirenja od njih, da će ti biti teško u duši i da ćeš osjetiti tjeskobu i potištenost u svojim prsima, ali nemoj da te to odvрати od tvoje obaveze da dostaviš Allahovu uputu, oslanjaj se na Njega, On ti je zaista dovoljan i On će ti pomoći protiv njih. Pa puno spominji Allaha, zahvaljuj Mu, slavi Ga i obožavaj, tj. obavljaj namaz, te zbog toga Uzvišeni, slava Njemu, kaže:

"...zato veličaj gospodara svoga, i hvali Ga, i sedždu obavljaj", kao što se navodi u hadisu koji prenosi imam Ahmed od Ne'im bin Ammara, koji kaže da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže (706) "Uzvišeni Allah, dž.š., kaže: 'O čovječe, ne ispuštaj četiri rekata početka dana pa ću te poštedjeti toga na kraju dana.'" Ovaj hadis prenose Ebu-Davud i En-Nesai.

Uzvišeni kaže: **"...i sve dok si živ, Gospodaru svome ibadet čini!"**. El-Buhari kaže: "Salim je rekao: 'Riječ **el-jekin** jeste smrt.'" Ovako su rekli Mudžahid, El-Hasan, Katade i drugi. Ovo je dokaz onoga što Uzvišeni kaže - obavještavajući o stanovnicima Džehennema - da oni kažu:

"Nismo" - reći će - "bili od onih koji su namaz obavljali i od onih koji su siromahe hranili, i u besposlice smo se sa besposlenjacima upuštali, i Sudnji dan smo poricali, sve dok nam smrt nije došla." (74:43-47) El-jekin i ovdje znači smrt.

U sahih hadisu koji prenosi Ummul-Ala', žena ensarijka, stoji: (707) "Zaista, Allahov Poslanik, s.a.v.s., nakon što je ušao kod Osmana bin Maz'una, a ovaj je već bio umro, pa Ummul-Ala' reče: 'Neka je milost na tebe, o Ebu es-Saibe, ja svjedočim da ti je Allah, dž.š., ukazao počast.' Pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., upitao: 'Kako znaš da mu je Allah, dž.š., ukazao počast?' A ja sam rekla: 'Ti si mi i otac i majka, o Allahov Poslanice, a ko?' Pa je rekao: 'Što se tiče njega, već mu je došao jekin - smrt, a ja mu želim dobro.'"

Ovim ajetom: **"...i sve dok si živ, Gospodaru svom se klanjaj!"**, pokazuje se da je ibadet, obožavanje kao namaz i slično. Obaveza je svakog čovjeka sve dok ima zdrav razum da obavlja namaz, shodno svom stanju. Ovim se ujedno ukazuje na heretičku grešku da se pod pojmom "jekin" misli na spoznaju, pa kada je neko od njih stigao do spoznaje, misli da je prestala i obaveza sa njom, a ovo je nevjerstvo, zabluda i neznanje.⁴¹⁶ Zaista su poslanici,

a.s., i njihovi drugovi najznatiji ljudi o Allahu, svojstvima i dužnostima prema Njemu i o veličanju koje zaslužuje. Pored ovoga, oni su bili najpobožniji i najustrajniji u dobru sve do svoje smrti. Ono što smo već rekli jeste da se pod riječju "jekin" misli na smrt. Hvala Allahu, dž.š., na ovoj uputi i od Njega pomoć tražimo i na njega se oslanjamo. Njega molimo da nas usmrti u najboljem i najpotpunijem stanju. On je plemenit.

**Ovo je kraj skraćenog tumačenja
poglavlja El-Hidžr,
i hvala pripada samo Allahu,
Gospodaru svih svjetova.**

⁴¹⁶ Rekao sam: Ti heretici sljedbenici su panteizma koje je vrhunac suštine nauke o tesavvufu (misticizmu). Posljednji stepen suštine (hakika) kod njih jeste stepen dostignuća (vusul), tako da onaj koji dosegne do tog stepena vjeruje da je dostigao istinu (hakika) !!!... To je vjerovanje da je Stvoritelj, ustvari, stvorenje, bez obzira koliko ih

je i kakvih oblika bili. Sve je jedno, a to je Allah! Pa ako bi rob postao gospodarom, koga bi onda obožavao? Da li da obožava samog sebe? U ovom slučaju spadaju obaveze, utječemo se Bogu od nevjerstva i propasti, šejtanskog zavoljenja i lošeg završetka. Onaj, koga je Allah počastio islamom pa osjeti njegovu slast, a zatim izabere gorčinu ovog strašnog mnogobožackog preobražaja, zaslužuje najdublje stepene Džehennema i najveću patnju stanovnika pakla..

